

35. rocznica powstania NSZZ „Solidarność”

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku

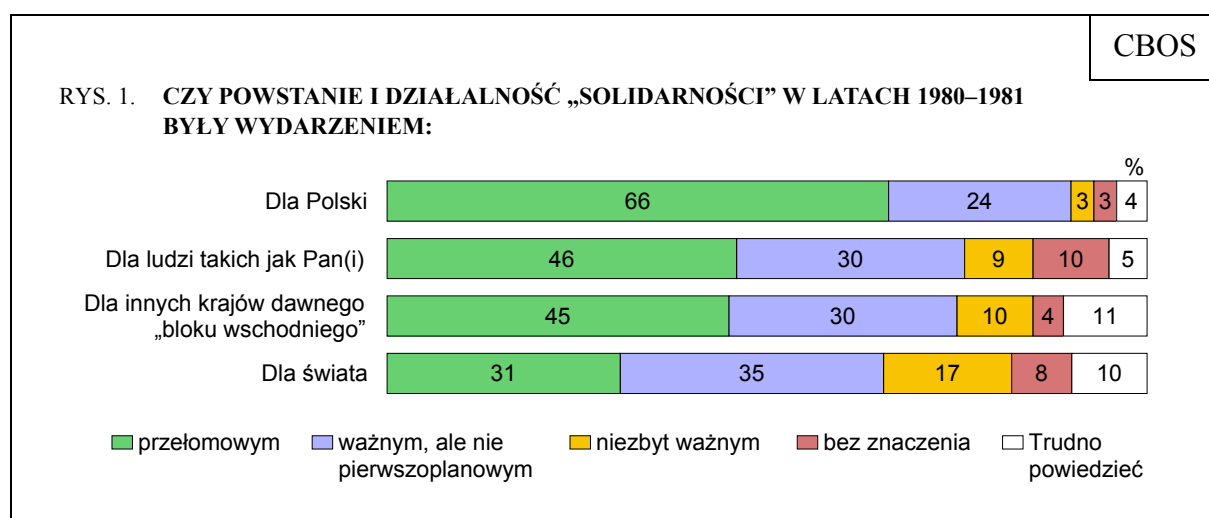

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W dniu 31 sierpnia 1980 roku, po fali strajków w całym kraju, w Stoczni Gdańskiej podpisano porozumienie gwarantujące m.in. prawo do utworzenia niezależnych, samorządnych związków zawodowych. Wydarzenie to stanowiło początek przemian, które doprowadziły do rozmów Okrągłego Stołu i wyborów parlamentarnych 1989 roku, rozpoczynających transformację ustrojową w Polsce. Przed 35. rocznicą tego wydarzenia spytaliśmy o rolę, jaką badani mu przypisują w historii Polski, świata i generalnie – w życiu Polaków.

ZNACZENIE POWSTANIA NIEZALEŻNYCH ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH

Dziewięciu na dziesięciu Polaków (90%) uważa, że powstanie i działalność „Solidarności” w latach 1980–1981 były ważnym wydarzeniem w historii Polski, a dwie trzecie (66%) określa je mianem przełomowego¹. Wydarzenie to za ważne dla siebie osobiście i dla przeciętnego Polaka uznaje trzy czwarte badanych (76%), w tym niemal połowa (46%) – za przełomowe. Równie często (75%) ankietowani sądzą, że powstanie „Solidarności” miało istotne znaczenie dla innych krajów tzw. bloku wschodniego. O doniosłości tych wydarzeń także dla świata przekonanych jest dwie trzecie badanych (66%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (302) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 1–8 lipca 2015 roku na liczącej 1044 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Obecnie Polacy częściej niż w ciągu ostatnich dziesięciu lat przypisują powstaniu niezależnych związków zawodowych pierwszoplanową rolę w przemianach, jakich doświadczyło całe społeczeństwo (wzrost o 7 punktów procentowych od 2010 roku). Szczególną wagę tym wydarzeniom, określając je jako przełomowe, najczęściej przypisują badani najlepiej sytuowani (w rodzinach, których dochody wynoszą przynajmniej 2000 zł *per capita* – 62%), mieszkańcy największych miast (61%), osoby legitymujące się wykształceniem wyższym (57%) i identyfikujące się z poglądami prawicowymi (57%). Wiek odgrywa pewną rolę w ocenie tych wydarzeń. Osoby najmłodsze (między 18 a 24 rokiem życia) częściej określają je jako ważne niż przełomowe. Natomiast osoby w wieku 45 lat i starsze, które zapewne posiadają osobiste wspomnienia związane z tymi wydarzeniami, w większości uważają powstanie niezależnych związków zawodowych za fakt o historycznym, przełomowym znaczeniu (zob. tabela aneksowa 1).

Tabela 1

Czy powstanie i działalność „Solidarności” w latach 1980–1981 były dla ludzi takich jak Pan(i) wydarzeniem:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	VIII 2005	VIII 2009	III/IV 2010	VII 2015
	w procentach			
– przełomowym	35	34	39	46
– ważnym, ale nie pierwszoplanowym	34	37	31	30
– niezbyt ważnym	10	10	10	9
– bez znaczenia	12	11	15	10
Trudno powiedzieć	9	7	5	5

Nieco inaczej zmieniły się opinie na temat roli, jaką to wydarzenie odegrało w historii Polski. Przed pięcioma laty, przed 30. rocznicą tego wydarzenia, której towarzyszyło wiele medialnych przedsięwzięć upamiętniających powstanie „Solidarności”, odsetek badanych przypisujących mu przełomowe znaczenie był nieco wyższy. Obecnie jest on zbliżony do notowanego na rok przed wspomnianą rocznicą.

Opinie na temat historycznego znaczenia tego porozumienia dla Polski zależą od wykształcenia badanych (im jest ono wyższe, tym większe znaczenie mu przypisują) i sytuacji materialnej (dochodów na osobę w gospodarstwie domowym). Zarówno badani o poglądach prawicowych, jak i lewicowych mają podobne opinie na ten temat i przypisują temu wydarzeniu większą wagę niż ankietowani identyfikujący się z centrum lub niepotrafiący określić się w tych kategoriach (zob. tabela aneksowa 2).

Tabela 2

Czy powstanie i działalność „Solidarności” w latach 1980–1981 były dla Polski wydarzeniem:	Wskazania respondentów według terminów badań			
	VIII 2005	VIII 2009	III/IV 2010	VII 2015
	w procentach			
– przełomowym	60	65	70	66
– ważnym, ale nie pierwszoplanowym	28	26	23	24
– niezbyt ważnym	2	3	2	3
– bez znaczenia	2	1	1	3
Trudno powiedzieć	8	5	4	4

Opinie na temat znaczenia powstania „Solidarności” dla innych krajów dawnego „bloku wschodniego” oraz dla świata niewiele się zmieniły. Pewne odnotowane zmiany nie przebiegały w jednym kierunku.

Tabela 3

Czy powstanie i działalność „Solidarności” w latach 1980–1981 były wydarzeniem:	Dla innych krajów dawnego „bloku wschodniego”				Dla świata			
	VIII 2005	VIII 2009	III/IV 2010	VII 2015	VIII 2005	VIII 2009	III/IV 2010	VII 2015
	w procentach							
– przełomowym	42	39	43	45	32	25	27	31
– ważnym, ale nie pierwszoplanowym	33	38	35	30	33	39	46	35
– niezbyt ważnym	7	10	7	10	12	18	13	17
– bez znaczenia	2	3	2	4	6	8	4	8
Trudno powiedzieć	16	10	13	11	17	10	10	10

Przed pięcioma laty, z okazji 30. rocznicy podpisania porozumienia zapowiadającego legalizację „Solidarności”, zapytaliśmy, dla kogo przede wszystkim ważna jest ta rocznica. Wówczas niemal równie często wskazywano na ludzi starszego pokolenia, jak i działaczy związkowych z lat osiemdziesiątych. Obecnie przeważa pogląd, że rocznica porozumień sierpniowych jest istotna dla starszych Polaków (38%, wzrost o 9 punktów procentowych od 2010 roku). Opinię tę częściej niż pozostali wyrażają badani, którzy nie ukończyli 45 lat. Nieco rzadziej niż przed kilkoma laty głoszony jest pogląd, że jest ona ważna przede wszystkim dla związkowców z tego okresu (25%, spadek o 5 punktów) lub dla wszystkich Polaków (23%, spadek o 3 punkty). Podobnie jak przed pięcioma laty, nieliczni twierdzą, że wydarzenie to nikogo już dziś nie interesuje (8%) lub że nic na ten temat nie wiedzą (3%) – ta ostatnia kategoria z upływem czasu zapewne będzie rosła.

Tabela 4

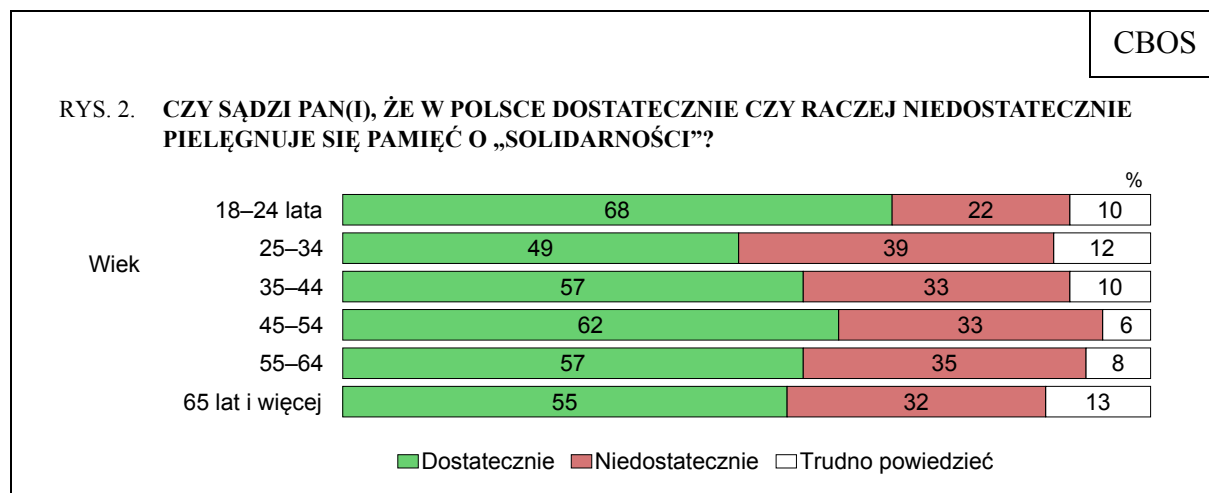
Jak Pan (i) sądzi, dla kogo dzisiaj ważna jest rocznica powstania „Solidarności” w 1980 roku?	III/IV 2010	VII 2015
	w procentach	
Dla wszystkich Polaków	26	23
Tylko dla ludzi starszego pokolenia	29	38
Tylko dla ludzi, którzy brali udział w ruchu związkowym w latach osiemdziesiątych	30	25
Dla innych grup	1	1
Powstanie „Solidarności” w 1980 roku dziś mało kogo interesuje	9	8
Nic nie wiem o tym wydarzeniu	3	2
Trudno powiedzieć	2	3

Opinie na temat pielęgnowania pamięci tego wydarzenia nie zmieniły się w czasie ostatnich pięciu lat. Większość (57%) uważa, że jest ono dostatecznie upamiętnione, ale co trzeci (33%) jest niezadowolony z wysiłków włożonych w utrzymywanie pamięci o początkach „Solidarności”.

Tabela 5

Czy sądzi Pan(i), że w Polsce dostatecznie czy raczej niedostatecznie pielęgnuje się pamięć o „Solidarności”?	III/IV 2010		VII 2015	
	w procentach			
Dostatecznie	22	57	24	57
Raczej dostatecznie	35		33	
Raczej niedostatecznie	25	33	25	33
Niedostatecznie	8		8	
Trudno powiedzieć	10		10	

Niepokój o niedostateczne upamiętnienie tego wydarzenia mniej więcej równie często wyrażają badani we wszystkich grupach wiekowych, za wyjątkiem najmłodszych, którzy znacznie częściej przekonani są o dostatecznym wysiłku w tym zakresie (68%). Prawdopodobnie szkoła odgrywa w tej sprawie istotną rolę. Poglądy polityczne nie różnicują znacząco opinii na ten temat (zob. tabela aneksowa 4).

Polacy generalnie uważają powstanie i działalność „Solidarności” na początku lat osiemdziesiątych za ważne dla całego społeczeństwa, historii Polski, regionu, a nawet świata. Jednak kolejna rocznica porozumień sierpniowych, zdaniem większości, jest ważna przede wszystkim dla ludzi starszych i bezpośrednio zaangażowanych w tamte wydarzenia – Polacy, choć doceniają ich historyczną doniosłość, uważają, że wspomnianie tamtych wydarzeń nie jest obecnie dla ludzi już tak ważne.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK

Tabela 1

		Czy powstanie i działalność „Solidarności” w latach 1980–1981 były dla ludzi takich jak Pan(i) wydarzeniem:				Liczba osób
		przełomowym, o historycznym znaczeniu	ważnym, ale nie pierwszoplanowym	tak naprawdę bez znaczenia	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		46	30	19	5	1043
Płeć	Mężczyźni	49	28	18	5	505
	Kobiety	43	31	21	5	538
Wiek	18–24 lata	34	39	22	5	117
	25–34	42	23	27	8	206
	35–44	43	32	21	4	183
	45–54	52	33	12	2	164
	55–64	52	29	16	3	185
	65 lat i więcej	50	26	19	5	189
Miejsce zamieszkania	Wieś	42	28	23	6	416
	Miasto do 19 999	43	30	22	5	153
	20 000 – 99 999	42	33	21	4	192
	100 000 – 499 999	54	29	13	4	170
	500 000 i więcej mieszk.	61	30	9		112
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	35	26	31	8	216
	Zasadnicze zawodowe	43	36	17	4	255
	Średnie	48	27	20	5	322
	Wyższe	57	29	12	2	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	61	28	9	2	117
	Średni personel, technicy	46	29	13	11	33
	Pracownicy adm.-biurowi	43	34	20	3	70
	Pracownicy usług	50	34	14	2	57
	Robotnicy wykwalifikowani	42	32	20	6	134
	Robotnicy niewykwalifik.	42	17	38	3	61
	Rolnicy	47	22	27	5	43
	Pracujący na własny rach.	61	19	16	5	48
	Bezrobotni	40	31	25	3	68
	Emeryci	46	27	21	5	229
	Renciści	33	45	13	9	51
	Uczniowie i studenci	37	40	16	7	57
	Gospodynie domowe i inni	44	30	23	3	76
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	36	31	28	5	142
	Od 650 do 999 zł	46	32	17	4	123
	Od 1000 do 1399 zł	44	32	19	5	175
	Od 1400 zł do 1999 zł	51	32	16	1	147
	2000 zł i więcej	62	27	9	1	150
Ocena własnych war. mater.	Złe	46	31	18	5	136
	Średnie	41	31	23	5	445
	Dobre	51	28	16	4	462
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	69	17	12	2	37
	Raz w tygodniu	45	32	18	5	464
	1–2 razy w miesiącu	47	27	24	3	163
	Kilka razy w roku	45	29	21	4	239
	W ogóle nie uczestniczy	46	30	19	5	128
Poglądy polityczne	Lewica	48	31	19	2	142
	Centrum	41	32	22	4	328
	Prawica	57	29	11	3	310
	Trudno powiedzieć	38	26	27	9	263

Tabela 2

		Czy powstanie i działalność „Solidarności” w latach 1980–1981 były dla Polski wydarzeniem:				Liczba osób
		przełomowym, o historycznym znaczeniu	ważnym, ale nie pierwszo- planowym	tak naprawdę bez znaczenia	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		66	24	6	4	1043
Płeć	Mężczyźni	68	22	7	4	505
	Kobiety	65	26	5	4	538
Wiek	18–24 lata	60	28	6	6	117
	25–34	61	26	8	5	206
	35–44	68	25	5	2	183
	45–54	78	17	1	3	164
	55–64	69	22	6	2	185
	65 lat i więcej	61	25	9	6	189
Miejsce zamieszkania	Wieś	62	23	8	6	416
	Miasto do 19 999	69	22	4	5	153
	20 000 – 99 999	64	27	6	3	192
	100 000 – 499 999	72	22	3	2	170
	500 000 i więcej mieszk.	72	25	3		112
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	53	27	10	10	216
	Zasadnicze zawodowe	62	27	7	4	255
	Średnie	70	21	6	3	322
	Wyższe	77	20	1	2	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	86	13		1	117
	Średni personel, technicy	59	38		4	33
	Pracownicy adm.-biurowi	67	28	4		70
	Pracownicy usług	69	28	3		57
	Robotnicy wykwalifikowani	63	29	4	3	134
	Robotnicy niewykwalifik.	60	23	10	7	61
	Rolnicy	67	22	6	4	43
	Pracujący na własny rach.	89	6	3	2	48
	Bezrobotni	61	19	12	8	68
	Emeryci	61	26	9	5	229
	Renciści	62	23	6	9	51
	Uczniowie i studenci	60	32	3	6	57
	Gospodynie domowe i inni	61	23	10	6	76
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	61	24	10	5	142
	Od 650 do 999 zł	61	28	7	5	123
	Od 1000 do 1399 zł	65	23	9	3	175
	Od 1400 zł do 1999 zł	73	23	2	1	147
	2000 zł i więcej	82	16	1	1	150
Ocena własnych war. mater.	Złe	58	28	8	7	136
	Średnie	63	26	6	5	445
	Dobre	72	21	5	3	462
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	76	10	8	5	37
	Raz w tygodniu	65	27	6	3	464
	1–2 razy w miesiącu	68	23	4	5	163
	Kilka razy w roku	71	19	6	4	239
	W ogóle nie uczestniczy	58	28	8	7	128
Poglądy polityczne	Lewica	71	24	3	2	143
	Centrum	67	22	9	3	328
	Prawica	75	22	3	1	310
	Trudno powiedzieć	53	29	7	11	263

Tabela 3

		Jak Pan(i) sądzi, dla kogo dzisiaj ważna jest rocznica powstania „Solidarności” w 1980 roku?							Liczba osób
		Dla wszystkich Polaków	Tylko dla ludzi starszego pokolenia	Tylko dla ludzi, którzy brali udział w ruchu związkowym	Dla innych grup	Powstanie „Solidarności” dziś mało kogo interesuje	Nic nie wiem o tym wydarzeniu	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		23	38	25	1	8	2	3	1044
Płeć	Mężczyźni	26	34	25	2	9	2	2	506
	Kobiety	20	41	24	1	8	2	4	538
Wiek	18–24 lata	27	46	20	1	4		3	117
	25–34	22	44	21	2	5	3	2	206
	35–44	23	37	26	2	7	3	2	183
	45–54	20	37	30	0	9	1	2	164
	55–64	22	33	27	2	11	2	3	185
	65 lat i więcej	25	31	24	1	12	2	5	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	25	36	22	1	10	3	3	416
	Miasto do 19 999	21	34	33	1	4	3	3	153
	20 000 – 99 999	20	37	27	2	11		4	192
	100 000 – 499 999	24	41	23	1	8	1	2	170
	500 000 i więcej mieszk.	22	47	22	3	6		1	112
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	25	29	20	1	16	5	5	216
	Zasadnicze zawodowe	22	37	27	1	9	2	2	255
	Średnie	25	38	25	3	6	1	3	322
	Wyższe	20	45	27	2	4	0	2	251
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	19	41	29	3	7		2	117
	Średni personel, technicy	11	57	24	2	3		3	33
	Pracownicy adm.-biurowi	23	47	24	3	1		2	70
	Pracownicy usług	18	48	26		8			57
	Robotnicy wykwalifikowani	25	37	22		14	1	1	134
	Robotnicy niewykwalifik.	23	35	19		12	8	4	61
	Rolnicy	22	42	18		4	10	4	43
	Pracujący na własny rach.	24	34	30	5	5	2		48
	Bezrobotni	16	43	18	3	11	3	5	68
	Emeryci	23	28	28	1	12	2	5	229
	Renciści	32	35	21		9	2	1	51
	Uczniowie i studenci	32	41	27					57
	Gospodynie domowe i inni	27	34	24	3	7	1	4	76
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	25	37	21	1	6	4	5	142
	Od 650 do 999 zł	22	39	27	2	7	2		123
	Od 1000 do 1399 zł	18	44	27	1	8	1	2	175
	Od 1400 zł do 1999 zł	27	34	23	2	10	1	2	147
	2000 zł i więcej	19	41	29	2	7		3	151
Ocena własnych war. mater.	Złe	30	35	19	3	8	2	2	136
	Średnie	17	38	28	1	9	4	3	446
	Dobre	27	38	23	1	8	0	3	462
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	22	38	25	2	2	2	9	37
	Raz w tygodniu	25	37	24	1	8	2	3	464
	1–2 razy w miesiącu	19	31	32	2	11	1	3	163
	Kilka razy w roku	23	39	23	1	11	3	1	240
	W ogóle nie uczestniczy	20	48	20	3	5	3	1	128
Poglądy polityczne	Lewica	20	34	31	2	11	1	1	143
	Centrum	18	41	27	2	9	1	2	329
	Prawica	28	39	21	2	5	2	3	310
	Trudno powiedzieć	24	34	23	0	9	5	5	263

Tabela 4

		Czy sądzi Pan(i), że w Polsce dostatecznie czy raczej niedostatecznie pielęgnuje się pamięć o „Solidarności”?			Liczba osób
		Dostatecznie	Niedostatecznie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		57	33	10	1044
Płeć	Mężczyźni	58	32	10	506
	Kobiety	57	34	10	538
Wiek	18–24 lata	68	22	10	117
	25–34	49	39	12	206
	35–44	57	33	10	183
	45–54	62	33	6	164
	55–64	57	35	8	185
	65 lat i więcej	55	32	13	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	56	31	13	416
	Miasto do 19 999	57	34	9	153
	20 000 – 99 999	57	36	7	192
	100 000 – 499 999	59	33	9	170
	500 000 i więcej mieszk.	58	33	9	112
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	52	27	21	216
	Zasadnicze zawodowe	57	34	9	255
	Średnie	58	34	8	322
	Wyższe	61	35	4	251
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	53	44	3	117
	Średni personel, technicy	46	43	11	33
	Pracownicy adm.-biurowi	61	30	9	70
	Pracownicy usług	61	34	4	57
	Robotnicy wykwalifikowani	54	36	10	134
	Robotnicy niewykwalifik.	46	43	10	61
	Rolnicy	67	21	13	43
	Pracujący na własny rach.	59	34	7	48
	Bezrobotni	60	23	17	68
	Emeryci	57	31	12	229
	Renciści	60	30	10	51
	Uczniowie i studenci	73	18	9	57
	Gospodynie domowe i inni	53	34	13	76
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	53	32	16	142
	Od 650 do 999 zł	60	31	9	123
	Od 1000 do 1399 zł	63	30	7	175
	Od 1400 zł do 1999 zł	63	34	3	147
	2000 zł i więcej	55	40	5	151
Ocena własnych war. mater.	Złe	50	36	14	136
	Średnie	56	31	13	446
	Dobre	61	34	6	462
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	58	37	4	37
	Raz w tygodniu	59	31	10	464
	1–2 razy w miesiącu	56	37	6	163
	Kilka razy w roku	58	33	9	240
	W ogóle nie uczestniczy	51	32	17	128
Poglądy polityczne	Lewica	65	31	4	143
	Centrum	54	37	10	329
	Prawica	60	37	3	310
	Trudno powiedzieć	54	24	22	263